

Otázka: Právo

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Ales

Právo je souhrn pravidel a předpisů, pomocí nichž organizuje a řídí lidské soužití (srovnání s morálkou – i morálka je souhrn pravidel a předpisů)

Rozdíl:

- právo musí být zapsané, morálka je nepsaná!
- druhy trestů: u porušení práva – tzv. fyzické tresty (pokuta, vyloučení ze zaměstnání, doživotí, vyhoštění, ...), morální tresty – „špatné svědomí“

DĚLENÍ PRÁVA

1. subjektivní – konkrétní vymahatelnost práva v praxi
2. objektivní – konkrétní předpisy, teorie (zákony, vyhlášky, předpisy, ...)

PRÁVNÍ ŘÁD

Obsahuje všechny právní normy platné v určitém státě. Právních norem je velké množství, ne všechny jsou stejně důležité = ne všechny mají stejnou právní sílu. Podle právní síly řadíme právní normy od nejsilnějších po nejslabší = = **descendenční teorie práva:**

1. ÚSTAVA – nejsilnější právní řád v zemi
2. ZÁKONY A ZÁKONNÁ OPATŘENÍ
3. VLÁDNÍ NAŘÍZENÍ – nařízení vlády jako celku, schvaluje vláda
4. VYHLÁŠKY MINISTRŮ – schvaluje konkrétní ministr
5. VYHLÁŠKY NIŽŠÍCH STÁTNÍCH ORGÁNŮ (OBCÍ, KRAJŮ)

- 1. a 2. schvaluje parlament
- 1. a 2. – přepisy základní, př. zákonné
- 3., 4., 5. – předpisy pozákonné (prováděcí)

PLATNOST, ÚČINNOST A PŮSOBNOST PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

Platnost:

- právní předpis byl vytvořen předepsaným způsobem a stal se součástí právního řádu
- nebyl porušen legislativní proces
 1. s návrhem zákona přijde te, kdo na to má právo

2. musí se schválit a podepsat
3. zapsání do právního řádu

Účinnost je doba, odkdy je předpis platný – je vynutitelný, jeho porušení je postižitelné. Některé právní předpisy jsou platné hned po vyhlášení, řada ale není platná hned, mají uvedené dvě doby – schválení, 2. datum – vstoupení v platnost.

vacatio legis (=prázdniny práva) – doba mezi schválením a vstoupením v platnost

Působnost:

1. působnost osobní – na které osoby se předpisy vztahují
2. působnost územní (prostorová) – vymezuje prostor, ve kterém se předpis uplatňuje (celý stát neo chráněná krajinná oblast)
3. působnost věcná – čeho se předpis týká (dopravní, zdravotní, ...)
4. působnost časová = účinnost

PRÁVNÍ VZTAHY = vztahy upravené právními normami, je jich celá řada, člověk projde za svůj život řadou právních vztahů, (někdy) platí právní vztahy zaráz.

Rozbor právního vztahu: zkoumáme 3 složky, můžou se kombinovat

- obsah pr. vztahu – vyjmenovává práva a povinnosti
- předmět (cíl) pr. vztahu – k čemu pr. vztah směřuje
- účastníci pr. vztahu – osoby fyzické, osoby právnické (firmy, ...)

př. Kupování nebo prodávání auta – povinnost při prodávání – informovat kupujícího o stavu auta, právo kupujícího na vrácení peněz, když zjistí, že mu prodávající lhal o stavu auta, jeho povinnost je zaplatit, cílem je koupit (prodat) .

Právní normy jsou všeobecně závazná pravidla chování, která jsou vyjádřena zvláštní, státem uznanou formou (v právních předpisech) a jejichž dodržování je vynutitelné státní mocí.

Právní normy jsou logicky strukturovány a jsou tvořeny:

- podmiňující skutkovou částí čili hypotézou, která stanoví podmínky, za nichž se má realizovat pravidlo chování;
- **normativní částí čili dispozicí**, jež představuje vlastní pravidlo chování; stanoví komu a jaká práva a povinnosti vznikají (tedy co má být), nastane-li hypotéza;
- **další normativní částí - sankcí**, která představuje následky nezachování (nedodržení, porušení) dispozice (tedy co má být, nastane-li hypotéza a nebude-li splněna dispozice). (Právní normy však mohou být i neúplné, chybět totiž může hypotéza nebo sankce. Chybět nemůže dispozice, ta totiž sama je skutečnou právní normou v užším smyslu, tedy příkazem, že něco má být.)

Podle způsobu, jak právní normy předepisují chování účastníků právních vztahů, se rozlišují normy kogentní a dispozitivní:

- **kogentní (donucující, imperativní) právní normy**, které jsou závazné bezvýhradně a nepřipouštějí žádných odchylek, musejí být aplikovány (uplatněny) na danou skutkovou podstatu (daný případ) vždy;
- **dispozitivní (podpůrné, supletivní)**, které jsou relativně nezávazné; použijí se pouze v těch případech, kdy si účastníci své vztahy sami neupraví jinak, např. smluvně, nebo si je upraví jen částečně; ponechávají tedy účastníkům (právních) vztahů volnost, aby si danou skutkovou podstatu (případ) upravili autonomně; stanou se závaznými až tehdy, jestliže si účastníci vztah neupraví nebo upraví neúplně.

Účastníci právních vztahů se tedy od kogentní normy odchýlit nemohou, kdežto od dispozitivní normy se odchýlit mohou.

Účastníci právního vztahu:

- **FYZICKÉ OSOBY** - konkrétní člověk, který jedná sám za sebe, rozeznáváme dvojí právní způsobilost:
 - způsobilost k právům a povinnostem (= právní subjektivita) - způsobilost, aby měl člověk práva a povinnosti (vzniká hned při narození - má ji i počaté dítě, pokud se narodí živé, končí úmrtím)
 - způsobilost k právním úkonům - tzn. vlastním jednáním zakládat, měnit a rušit právní vztahy, získání této způsobilosti = dovršení plnoletosti (získání dříve - zplnoletnění (po 16. roku) = soudní cestou - kvůli uzavření manželství. Během života je možné člověka zbavit této způsobilosti nebo ji omezit - důvodem může být vážná duševní choroba - jen soudně (složitý proces) - min. 2 nezávislé lékařské posudky
- **PRÁVNICKÉ OSOBY** - uměle vytvořené subjekty (instituce, firmy, nadace, spolky, ...), které při právnických jednáních zastupují osoby fyzické.

Dělení:

- společenství osob = korporace - tvoří ji združení fyz. osob
- společenství majetku - podstatou je majetek (peníze, budovy, ...), jsou to fondy, nadace apod.

Vznik právnických osob - pouze na základě písemné smlouvy, zavedení - evidence do obchodního rejstříku.

Zánik - vyškrtnutí z evidence.

VÝCHODISKO TVORBY PRÁVA

I v současnosti pochází velká řada právních norem z římského období (z římského práva).

Některá pravidla platná dodnes:

- zásada nepřípustnosti retroaktivity – nepřípustnost zpětného působení práva
- zásada presumpce nevinny
- co není zakázáno, je dovoleno
- při pochybnostech soudu – se rozhoduje ve prospěch obžalovaného
- princip určování rodičovství – matka je jistá, otec nejistý
- pokud pochybí během vyšetřování některý z vyšetřujících orgánů, rozhoduje se ve prospěch obžalovaného

ODVĚTVÍ PRÁVA

1. **veřejné právo** - vymezuje a chrání zájmy státu (ústavní právo, státní právo, trestní právo, finanční právo)
2. **soukromé právo** - vymezuje a chrání zájmy fyzických a právních osob (rodinné právo, občanské právo -závěť, dědictví, obchodní právo, autorské právo, patentové právo)
3. **veřejně - soukromé právo** - tam, kde se mísí zájmy státu a fyzických nebo právnických osob (pracovní právo, báňské právo, pojišťovací právo)